

NEVIDLJIVE BOJE

Ana Sutlović & Antonela Fulir

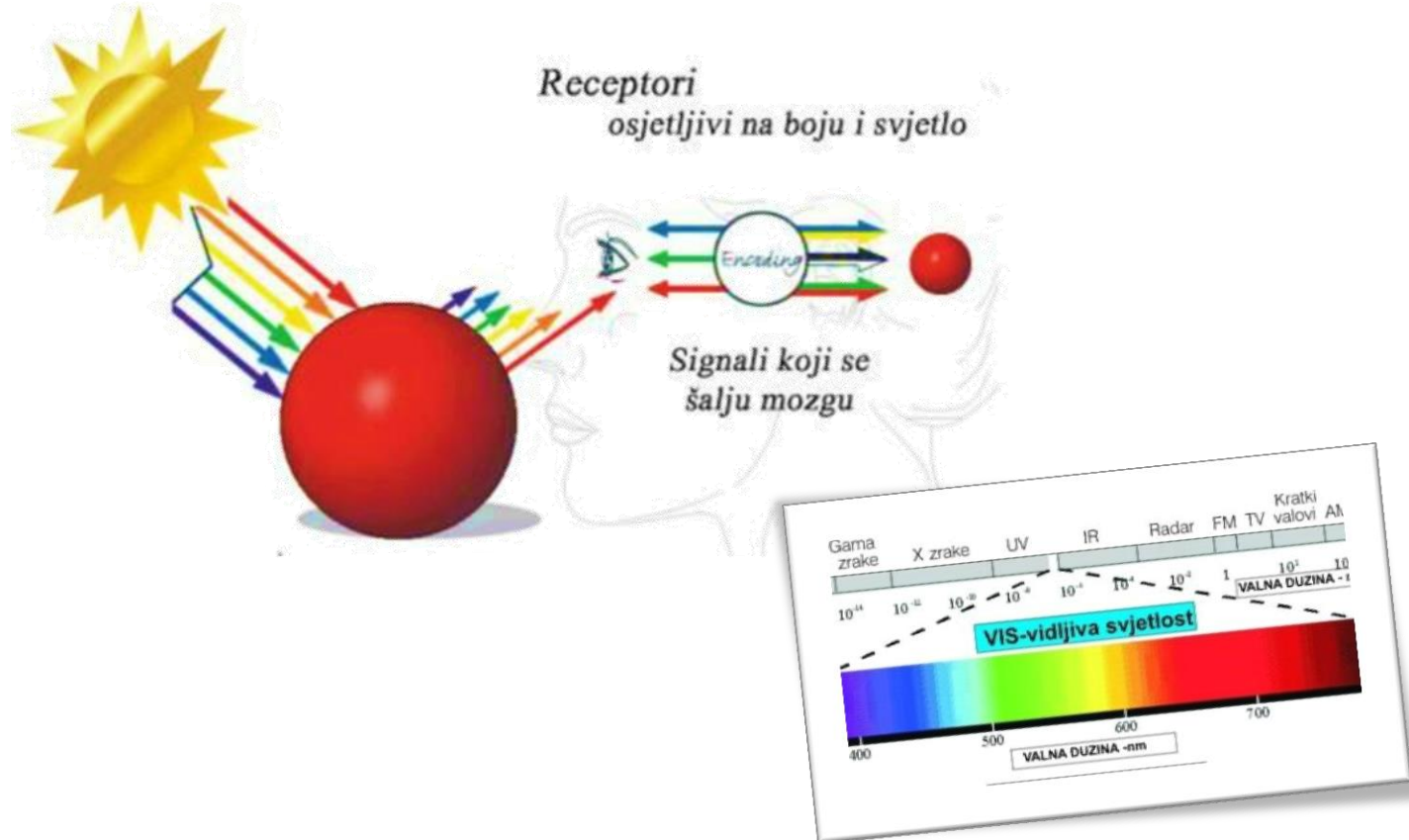
Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet

Zavod za tekstilno kemijsku tehnologiju i ekologiju

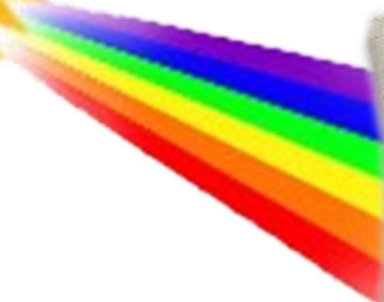
KARAKTERISTIKE BOJE I NJEZIN VIZUALNI DOŽIVLJAJ

Za doživljaj boje potrebna su 3 uvjeta:

1. izvor svjetla
2. osjet vida promatrača i njegov vizualni sustav
3. objekt koji se promatra i njegove osobine koje moduliraju svjetlost

GDJE NESTAO TSRC

KROMIZAM

Fenomen koji podrazumijeva promjenu boje kemijskog spoja.

Podjela se temelji na vrsti vanjskog kemijskog ili fizikalnog utjecaja:

termokromizam, fotokromizam, elektrokromizam, ionokromizam, mehanokromizam, higrokromizam, kemokromizam ...

Kromizam → pametna bojila

široko područje primjene

značajnije mogućnosti odnose se na razvoj pametnih, inteligentnih tekstilija

Parametri kvalitete materijala sa svojom kromizma:

- promjena obojenja
- intenzitet promjene obojenja
- uvjeti prijelaza
- brzina promjene
- interval promjene
- jednostavnost uporabe
- reverzibilnost
- broj ciklusa
- ponašanje u procesu raspada
- vrijeme blijedenja
- otpornost na toplinu, svjetlo, vlagu
- alergijske reakcije

TERMOKROMIZAM

- lako uočljiva reverzibilna promjena obojenja do koje dolazi pod utjecajem temperature

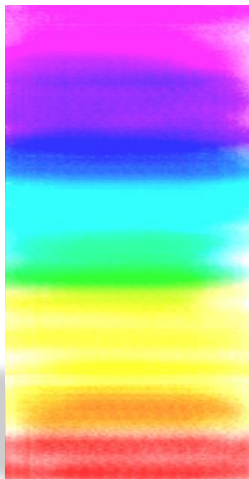
SVOJSTVA TERMOKROMNIH BOJILA

- **Temperatura termokromnog prijelaza:** – temperatura na kojoj dolazi do promjene obojenja
obično između -15 do 65 °C
- **Temperaturna osjetljivost:** 2 do 10 °C
- **Tonovi obojenja:** ljubičasta, plava, zelena, žuta, narančasta, magenta, crvena i crna

TERMOKROMNA BOJILA

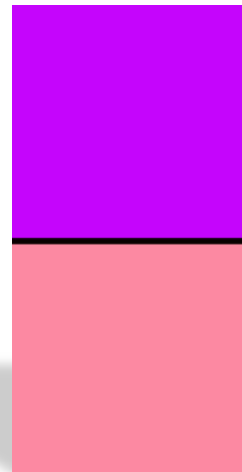
Mikrokapsulirani tekući kristali

- Kontinuirana promjena obojenja
- Prijelaz širokog temperaturnog raspona
- Nizak intezitet obojenja

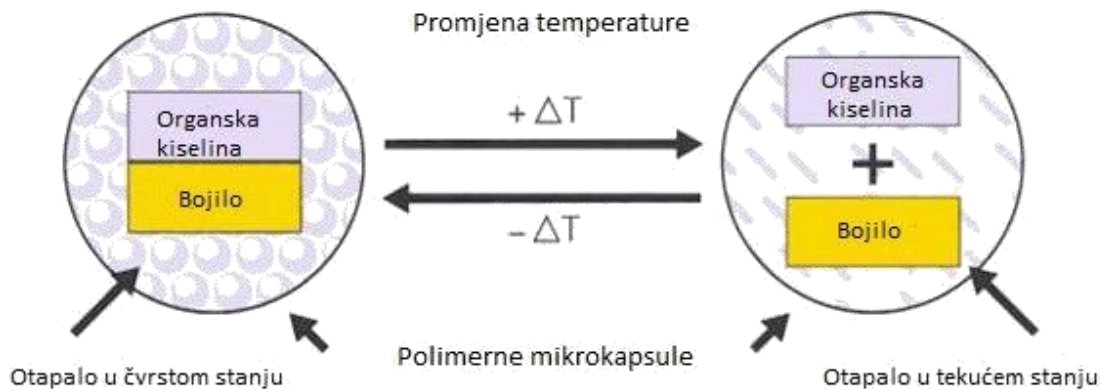
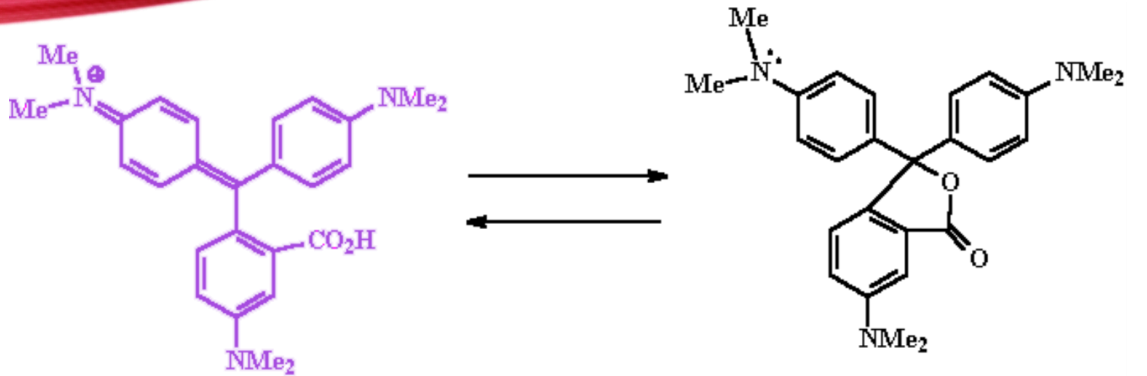

Mikrokapsulirana leuko bojila

- Jednobojna promjena obojenja
- Temperaturno točno definirana promjena obojenja
- Intenzivno obojenje

Mikrokapsulirana lekuko bojila - SPIROLAKTONI

Obojeno stanje

Ako je temperatura ispod točke tališta otopala, komponente koje tvore boju dolaze u kontakt. Zbog interakcije elektrona, javlja se vidljiva boja.

Bezbojno stanje

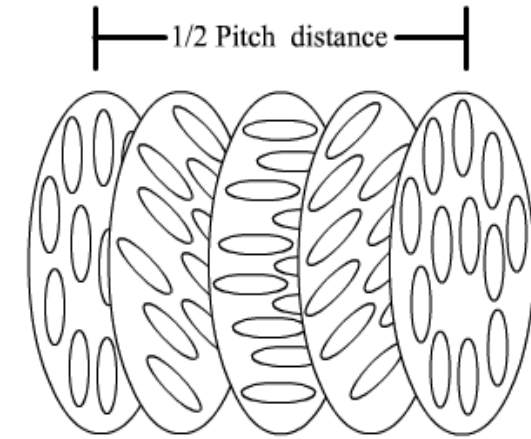
Ako je temperatura iznad točke tališta otopala, komponente koje tvore boju se odvoje. Posljedica toga je nemogućnost interakcije elektrona zbog čega nema pojave vidljive boje.

- Promjene u strukturi kromofora.
- Neobojen prekursor bojila i razvijatelj boje otopljeni su u organskoj otopini.
- Otopina se nakon toga mikrokapsulira, te ima svojstvo krutine na nižim temperaturama.
- Grijanjem sustav postaje obojen ili gubi prvotno obojenje u točki taljenja mješavine.
- Obrnuta promjena odvija se ukoliko se mješavina hladi.

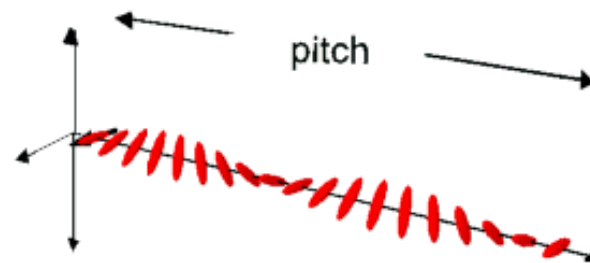

Mikrokapsulirani tekući kristali

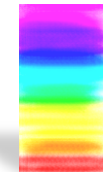
- Tekući kristali ponašaju se poput tekućine
- Molekule tekućih kristala imaju tendenciju ka pravilnoj geometriji
- Omogućuju kontinuirano mijenjanje spektra boja u određenom rasponu temperature
- Zagrijavanjem započinje narušavanje geometrije molekula, javljaju se promjene u valnim dužinama reflektiranog svjetla i kristali mijenjaju obojenje

Ponavljajuća struktura $\Rightarrow f(\lambda) \Rightarrow$ boja

Nagib $\Rightarrow f(T) \Rightarrow$ Promjene obojenja

PODRUČJA PRIMJENE TERMOKROMNIH MATERIJALA

- “prsten raspoloženja”; testeri na baterijama
- prehrambena industrija – indikatori pravilnog skladištenja, detekcija adekvatne ohlađenosti
- sigurnosne aplikacije – autentičnost dokumenata, skrivanje poruka, ...
- pametna ambalaža, ukrasne tapete, promotivni letci ...
- arhitektura – pametna stakla
- **!** Medicinski tekstil

TERMOKROMIZAM U DIZAJNU TEKSTILA

V. Đurašević: Istraživanje i primjena višenmjenskih bojila; disertacija; Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet, Ak. God. 2011./2012, Mentorica: prof. dr. sc. Đ. Parac-Osterman

A. Fulir: Primjena termokromnih bojila tehnikom tiska u dizajnu zavjesa inspiriranih "chintzom"; diplomski rad; Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet

- svojstvo promjene obojenja termokromnih bojila služi za imitiranje izmjene boja u prirodi
- proljeće i ljetu prikazani pastelnim bojama u uzorku – vrhunac cvata u prirodi
- u hladnije doba godine zbog zagrijavanja unutarnjeg prostora, bojila prelaze iz obojenog u neobojeno optičko stanje – tonuće prirode u zimski san

IZBOR TEKSTILNIH MATERIJALA

• tkanina 1

- Sirovinski sastav: 100 % PES
- Površinska masa: 45,82 [g/m²]
- Gustoća O/P: 32/30

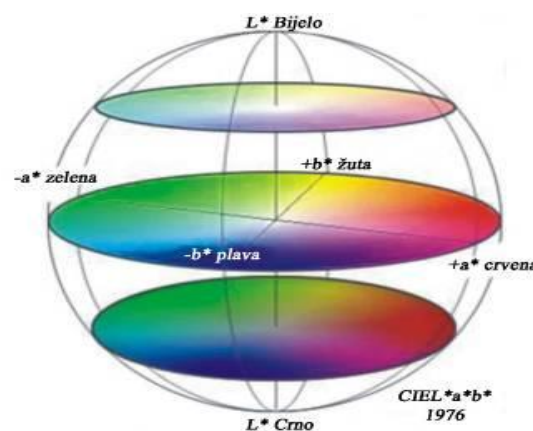
• tkanina 2

- Sirovinski sastav: 100 % PES
- Površinska masa: 81,51 [g/m²]
- Gustoća O/P: 20/20

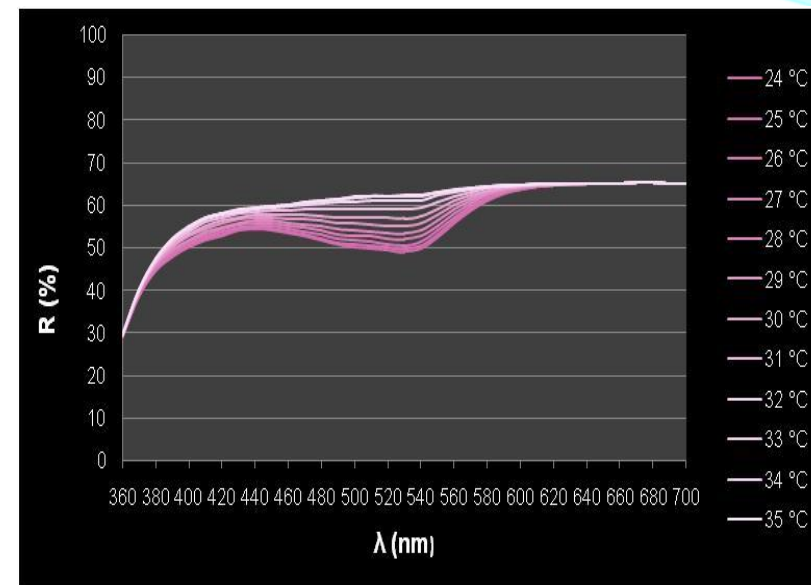
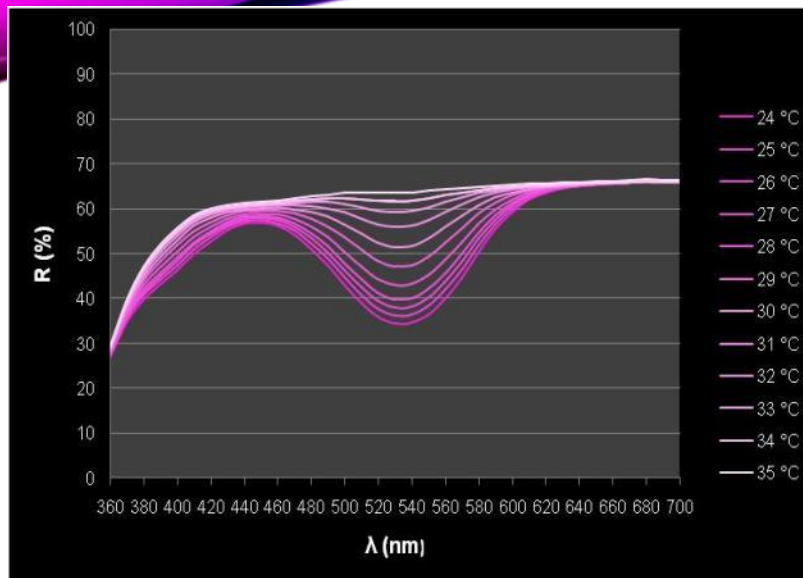

→ na tkanini 1 se zbog velike transparentnosti i prozračnosti ne postiže željeni estetski efekt

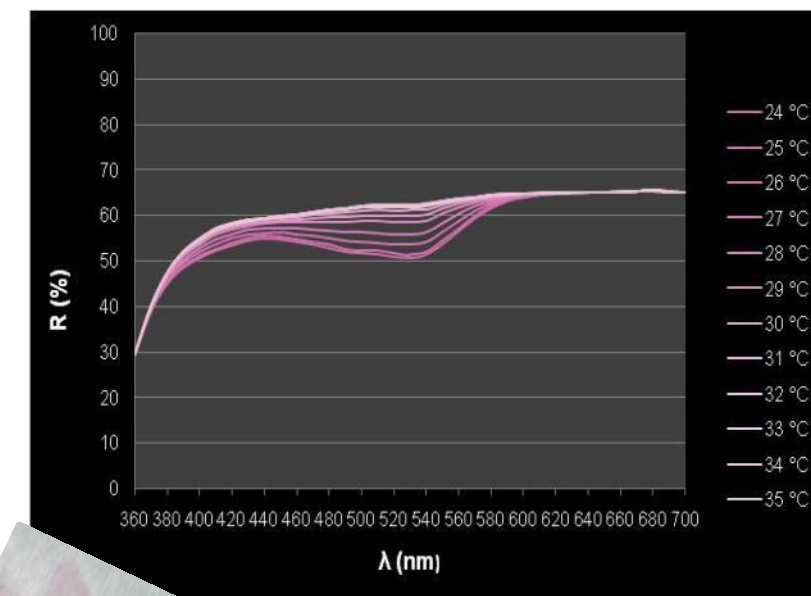
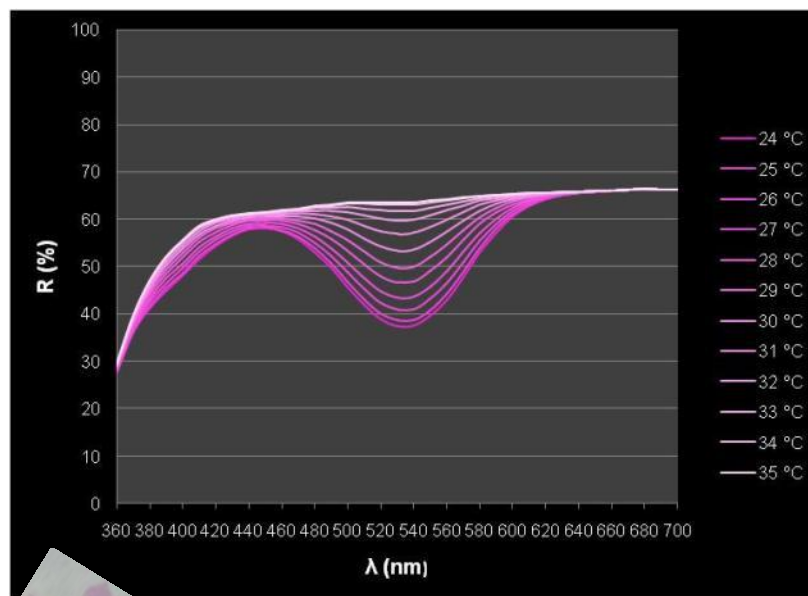
- tisak → sušenje → fiksiranje
- na remisijskom spektrofotometru sa sustavom za zagrijavanje/hlađenje uzoraka, uzorcima je izmjerena **remisija** pri zagrijavanju i hlađenju u temperaturnom rasponu od 24 °C do 35 °C, te su im određeni koloristički parametri **h^*** , **L^*** , **C^*** i dubina obojenja **K/S**

zagrijavanje

hlađenje

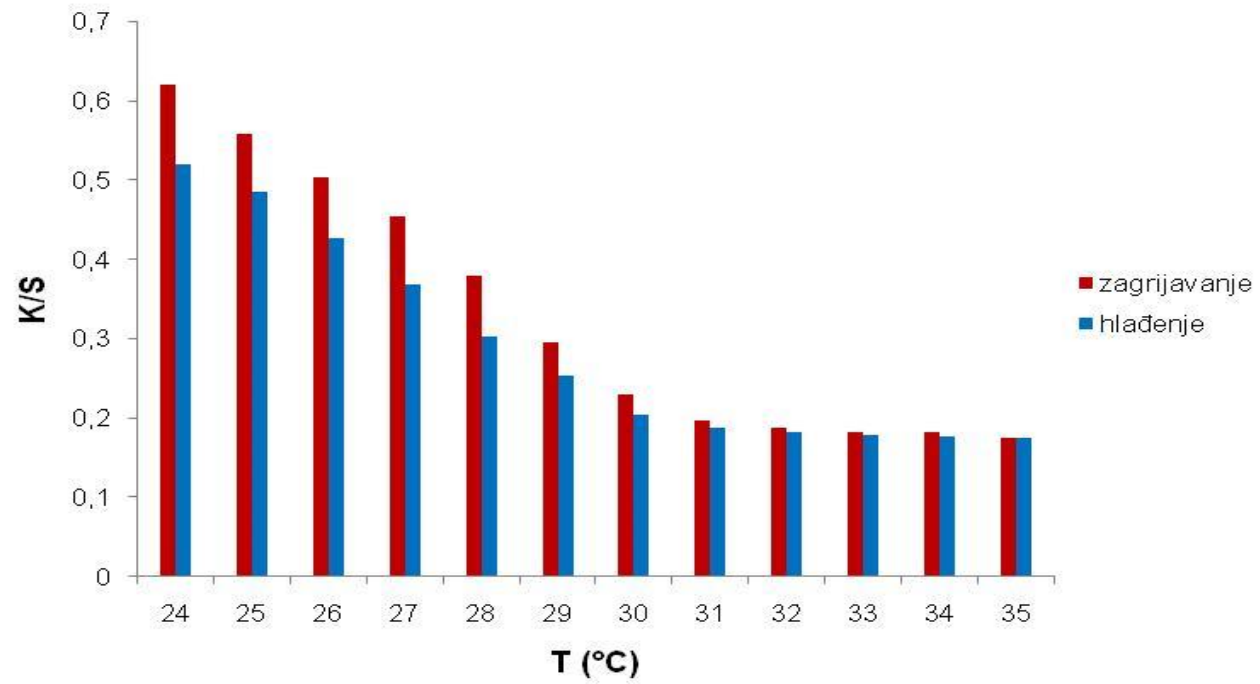
magenta
fiskarska
pasta

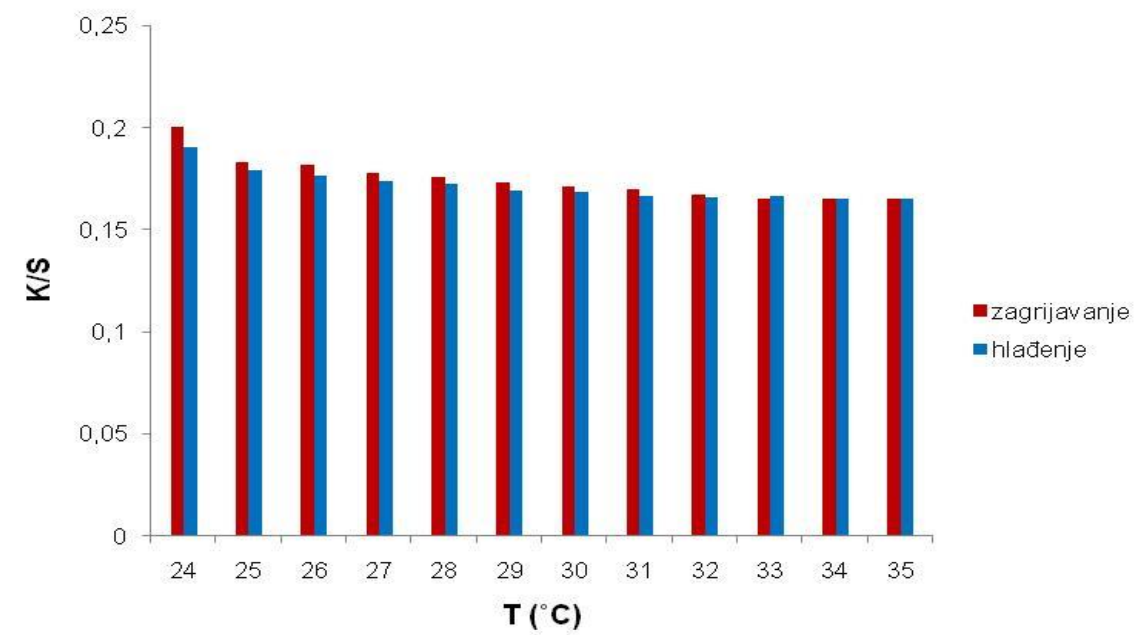
1g/50 g fiskarske paste

0,1 g/50 g fiskarske paste

1g/50 g tiskarske paste

0,1 g/50 g tiskarske paste

Tisak tkanine za zavjese

Postupno
vraćanje
obojenja
nakon
prestanka
djelovanja
topline

Zavjesa na danjem svjetlu

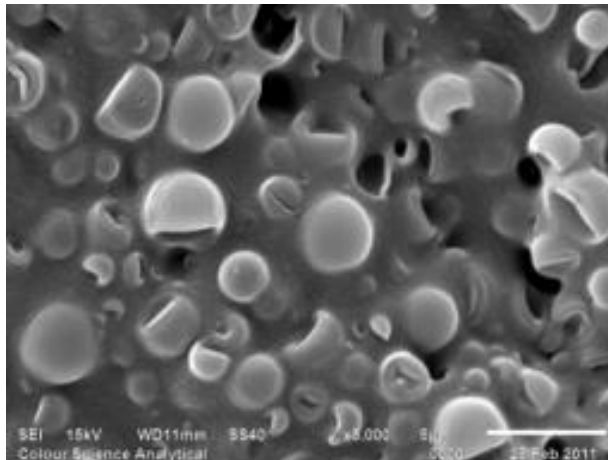

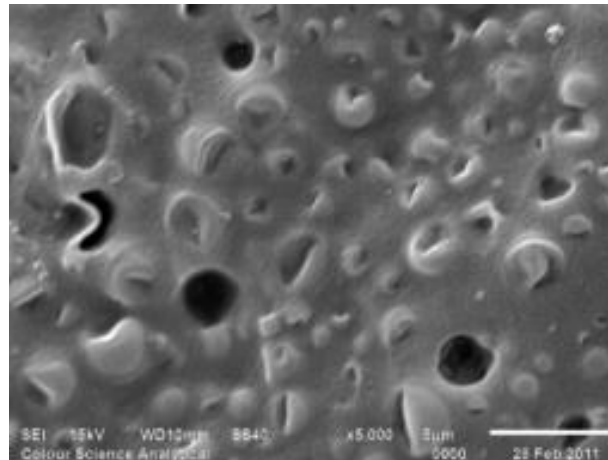
SMJER BUDUĆIH ISTRAŽIVANJA

➔ optimiranje uporabnih svojstava: postojanost, mikrobiološka ispitivanja...

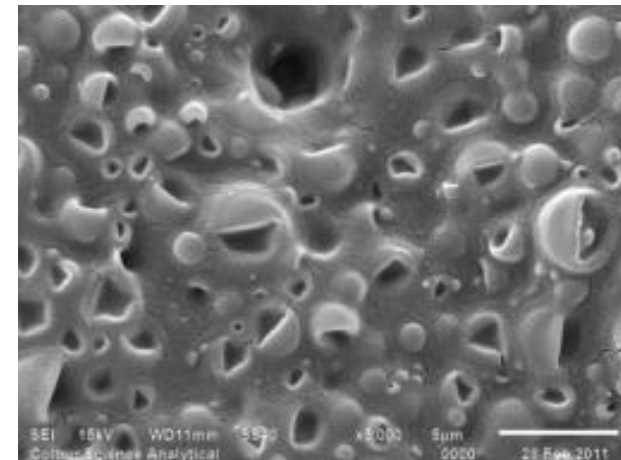
SEM, povečanje 5000 X

Tisak termokromnim bojilima

Ispitivanje postojanosti na pranje

Ispitivanje postojanosti na svjetlo

Hvala na pozornosti !

